

राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग

सिंहदरबार, काठमाडौं

आर्थिक वर्ष २०८३/८४ मा प्रदेश सरकारले स्थानीय विभाज्य कोषबाट सम्बन्धित प्रदेश भित्रका स्थानीय सरकारबीच बाँडफाँट गर्ने सवारी साधन करको सम्बन्धमा बागमती प्रदेश सरकारलाई गरिएको सिफारिस।

सिफारिस मिति: २०८३/०१/०३

१. पृष्ठभूमि

सङ्घीय शासन प्रणालीको महत्वपूर्ण आधारस्तम्भको रूपमा वित्तीय सङ्घीयता रहेको हुन्छ। वित्तीय सङ्घीयताका विभिन्न अवयवहरू मध्ये सङ्घीय इकाइहरू बीचमा हुने राजस्व बाँडफाँटलाई समेत लिइन्छ। तहगत सरकार बीचमा एकातर्फ खर्चको आवश्यकताका आधारमा राजस्व अधिकारको बाँडफाँट गरिन्छ भने अर्कोतर्फ समग्र राजस्व प्रशासनलाई मितव्ययी एवम् प्रभावकारी बनाउन र करदाताहरूको कर कानून पालनालाई सहज तुल्याउन तहगत सरकारबीच राजस्व प्रशासन सम्बन्धमा आवश्यक समन्वय तथा सहकार्यको आवश्यकता पर्दछ। नेपालको संविधानले सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको एकल तथा साझा अधिकारका विषयहरू सूचीकृत गरेको छ। साथै, तहगत सरकार बीचको सम्बन्ध सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तमा आधारित हुने समेत उल्लेख गरिएको छ।

संविधानको अनुसूची ५ प्रदेशको अधिकारको सूची र अनुसूची ६ स्थानीय तहको अधिकारको सूची दुवैको एकल अधिकार क्षेत्रका घरजग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर र विज्ञापन करलाई अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले एकल कर प्रशासनको दायरामा ल्याई सङ्कलित कर लाई प्रदेश र स्थानीय तह बीचमा बाँडफाँट हुने व्यवस्था गरेको छ।

एकल कर प्रशासन अन्तर्गतको सवारी साधन करको दर निर्धारण र सङ्कलनको कार्य प्रदेश सरकारले गर्दछ भने त्यसरी सङ्कलित कर रकमको साठी प्रतिशतले हुने रकम प्रदेश सरकारलाई र चालिस प्रतिशतले हुने रकम स्थानीय सरकारलाई बाँडफाँट गर्ने व्यवस्था अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ६क. को उपदफा (२) ले गरेको छ। साथै, सो ऐनको दफा ६क. को उपदफा (४) ले स्थानीय सरकारका बीच बाँडफाँट हुने रकमको आधार र ढाँचा निर्धारण गरी सिफारिस गर्ने जिम्मेवारी यस आयोगको रहेको छ। उल्लिखित कानूनी जिम्मेवारीबमोजिम आयोगबाट आर्थिक वर्ष २०८३/८४ मा प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरी स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा गर्ने सवारी साधन करका सम्बन्धमा प्रदेश सरकारलाई सिफारिस गरिएको छ।

२. कानूनी व्यवस्था

२.१ नेपालको संविधान

- धारा ६० को उपधारा (१) र उपधारा (७)।
- अनुसूची ६ - प्रदेशको अधिकारको सूचीको क्र.सं.४।
- अनुसूची ८ - स्थानीय तहको अधिकारको सूचीको क्र.सं.४।

२.२ अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४

- दफा ५ को उपदफा (१) को खण्ड (क)।
- दफा ६क. को उपदफा (१), (२), (३) र (४)।

२.३ राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४

- दफा १५ को उपदफा १।

२.४ प्रदेश वित्तीय हस्तान्तरण ऐन, २०७५

- दफा ३।

३. सिफारिसमा प्रयोग गरिएको गणना विधि, सूचक र तथ्याङ्कको स्रोत

सूचक र उपसूचकबीचको एकिकृत भार गणना विधि र प्रकृत्या आयोगबाट आ.व. २०८२/८३ को सिफारिस गर्दा अवलम्बन गरिए बमोजिम रहेको छ। सवारी साधन कर बाँडफाँट सम्बन्धमा प्रयोग गरिएको सूचक र तथ्याङ्कको स्रोत सम्बन्धी विवरण तालिका नं. १ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. १

सूचक र तथ्याङ्कको स्रोत सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सूचक	तथ्याङ्कको स्रोत
१.	जनसङ्ख्या र जनसाङ्ख्यिक विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
२.	क्षेत्रफल (भूगोल)	नेपाल राजपत्र
३.	मानव विकास सूचकाङ्क	नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन २०२०, राष्ट्रिय योजना आयोग
४.	पूर्वाधार विकासको अवस्था ४.१ सडकको घनत्व (सडकमा पहुँच) ४.२ खानेपानीको सुविधा (खानेपानीमा पहुँच) ४.३ सरसफाइ (शौचालयको उपलब्धता) ४.४ शहरीकरणको अवस्था ४.५ विद्युतको सुविधा (विद्युतमा पहुँच) ४.६ सूचना प्रविधिको सुविधा (सूचना प्रविधिमा पहुँच)	४.१ सडक विभाग, भवन तथा शहरी विकास विभाग र स्थानीय पूर्वाधार विकास विभाग (२०१८) ४.२ राष्ट्रिय जनगणना २०७८ ४.३ राष्ट्रिय जनगणना २०७८ ४.४ राष्ट्रिय जनगणना २०७८ ४.५ राष्ट्रिय जनगणना २०७८ ४.६ राष्ट्रिय जनगणना २०७८
५.	वनले ढाकेको क्षेत्रफल/पर्यावरण	वन तथा वातावरण मन्त्रालय

४. सिफारिस गर्दा लिइएका सूचकको भार:

यस सिफारिसमा प्रयोग गरिएको सूचक (आधार) र (ढाँचा) भार प्रतिशतलाई तालिका नं. २ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. २
सूचक (आधार) र भार प्रतिशत (ढाँचा)

क्र.सं.	सूचक/उपसूचक	उपसूचकको भार (प्रतिशतमा)	सूचकको भार (प्रतिशतमा)
१	जनसङ्ख्या र जनसाङ्ख्यिक विवरण १.१ कुल जनसङ्ख्या १.२ आश्रित जनसङ्ख्या (१५ वर्ष भन्दा कम र ६४ वर्ष भन्दा बढी) १.३ अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्या	६० ३० १०	५०
२	क्षेत्रफल		१०
३	मानव विकास सूचकाङ्क		५
४	पूर्वाधार विकासको अवस्था ४.१ सडकको घनत्व (सडकमा पहुँच) ४.२ खानेपानीको सुविधा (खानेपानीमा पहुँच) ४.३ सरसफाइ (शौचालयको उपलब्धता) ४.४ शहरीकरणको अवस्था ४.५ विद्युतको सुविधा (विद्युतमा पहुँच) ४.६ सूचना प्रविधिको सुविधा (सूचना प्रविधिमा पहुँच)	७५ ५ ५ ५ ५ ५	२५
५	वनले ढाकेको क्षेत्रफल/पर्यावरण		१०
जम्मा			१००

५. सिफारिसमा प्रयोग गरिएका सूचक (आधार) र भार प्रतिशत (ढाँचा) को विश्लेषण:

५.१ जनसङ्ख्या र जनसाङ्ख्यिक विवरण

प्रत्येक स्थानीय तहमा सञ्चालन हुने सवारी साधनको सङ्ख्याको निर्धारण प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा सोही स्थानमा बसोबास गर्ने जनताको सङ्ख्याले निर्धारण गरेको हुन्छ भने सवारी साधनको प्रयोगसँगै हुने सकारात्मक तथा नकारात्मक असर/प्रभाव पनि सोही स्थानीय तहका जनतामा नै सबैभन्दा बढी परेको हुन्छ। यस अर्थमा सवारी साधन करबाट प्राप्त हुने रकमको बाँडफाँटको एउटा महत्वपूर्ण सूचकको रूपमा सम्बन्धित स्थानीय तहको जनताको सङ्ख्यालाई लिनुपर्ने हुन्छ। यसका साथै स्थानीय सरकारले आश्रित जनसङ्ख्या र अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्यालाई प्रदान गर्ने सेवा सुविधाको लागि समेत थप लगानी समेत गर्नुपर्ने हुन्छ। यसै यथार्थतालाई स्वीकार गर्दै सवारी साधन कर बाँडफाँटको हिस्सा निर्धारण गर्ने प्रयोजनार्थ जनसङ्ख्या सूचकलाई प्रदान गरिएको ५०

प्रतिशत भारलाई शतप्रतिशत मानी सो अन्तर्गत कुल जनसङ्ख्यालाई ६० प्रतिशत, आश्रीत जनसङ्ख्यालाई ३० प्रतिशत र अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्यालाई १० प्रतिशत भार दिइएको छ।

५.२ क्षेत्रफल (भूगोल)

सवारी साधनको सहज आवागमनको लागि आवश्यक सडक पूर्वाधारको विकास, विस्तार तथा मर्मत सम्भार गर्नुको साथै सवारी साधनको प्रयोगबाट उत्पन्न हुन सक्ने सम्भाव्य नकरात्मक असर तथा प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न आवश्यक नियन्त्रणात्मक उपायहरू अपनाउन थप आर्थिक स्रोतको व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ। सडकको पहुँच नभएका स्थानीय तहमा समेत सडक पूर्वाधारको विस्तार गर्न थप स्रोतको आवश्यकता पर्ने हुन्छ भने सडकको पहुँच नभएका तर ठूलो क्षेत्रफल भएका स्थानीय तहको सडक पूर्वाधारको विस्तारको आवश्यकतालाई समेत सम्बोधन गर्नुपर्ने हुन्छ। तसर्थ सवारी साधन कर बाँडफाँडको आधार र ढाँचामा स्थानीय तहको क्षेत्रफल (भूगोल) लाई सूचकको रूपमा समावेश गरी यस सूचकलाई १० प्रतिशत भार दिइएको छ। यसका लागि प्रदेशको कूल क्षेत्रफलमा स्थानीय तहले ओगटेको क्षेत्रफलको अनुपातलाई लिइएको छ। सवारी साधन कर बाँडफाँटलाई सन्तुलित बनाउन ३०० वर्ग किलोमिटर भन्दा बढी क्षेत्रफल भएका स्थानीय तहको हकमा ३०० वर्ग किलोमिटरको अधिकतम सीमा कायम गरी गणना गरिएको छ।

५.३ मानव विकास सूचकाङ्क

मानव विकास सूचकाङ्कले शिक्षा (Education), स्वास्थ्य (औषत आयु) र प्रति व्यक्ति आय (Per Capita Income) लाई समेट्ने गर्दछ। स्थानीय तहको मानव विकास सूचकाङ्कले गुणस्तरीय मानव जीवन (Quality of Human Life) का बारेमा जानकारी प्रदान गर्नुका साथै त्यहाँको मानव विकासको स्तरसमेत निर्धारण गर्दछ। मानव विकास सूचकाङ्क कमजोर भएको स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रका जनताको जीवनस्तर उकास्न विशेष ध्यान दिनुपर्ने हुन्छ भने ती स्थानीय सरकारले त्यहाँको मानव विकासको स्तर अभिवृद्धिका लागि बढी खर्च गर्नुपर्ने हुँदा स्थानीय सरकारको लागत बढाउने गर्दछ। सन् २०२० मा प्रकाशित मानव विकास प्रतिवेदनमा राष्ट्रिय तहको अतिरिक्त प्रदेश तहसम्मको मानव विकास सूचकाङ्क प्रकाशन गरेको भएतापनि स्थानीय तहगत रूपमा त्यस्तो सूचकाङ्क उल्लेख गरेको पाइएन। ऐनको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्ने क्रममा स्थानीय तहगत रूपमा नै मानव विकास सूचकाङ्क आवश्यक पर्ने हुँदा सो प्रतिवेदनमा उपलब्ध प्रादेशिक, भौगोलिक तथा शहरी र ग्रामीण सूचकाङ्क समेतलाई आधार बनाएर सबै स्थानीय तहको मानव विकासको प्रतिविम्बित सूचकाङ्क विकास गरी यस प्रयोजनार्थ प्रयोगमा ल्याइएको छ। मानव विकास सूचकाङ्कलाई मूल सूचकको रूपमा कायम गरी ५ प्रतिशत भार प्रदान गरिएको छ।

५.४ पूर्वाधार विकास

नेपालको संविधानले विकासको दृष्टिले पछाडि परेका क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिंदै सन्तुलित, वातावरण अनुकूल, गुणस्तरीय तथा दीगो रूपमा भौतिक विकास गर्ने नीति लिएको छ। सो नीतिको कार्यान्वयन

गर्ने दायित्व तीनवटै तहका सरकारको रहन्छ। संविधानको विकास सम्बन्धी नीतिको कार्यान्वयन गर्न आर्थिक स्रोतको आवश्यकता रहन्छ। स्थानीय तहको पूर्वाधार विकासको अवस्थाले सो स्थानीय तहको विकास खर्चको आवश्यकता निर्धारण गर्दछ। पूर्वाधार विकासको अवस्था कमजोर भएका स्थानीय सरकारले जनतालाई संविधानले मार्गदर्शन गरे अनुसारका विकासका सुविधा प्रदान गर्न खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ, जसले गर्दा सेवाको लागत वृद्धि गराउँछ। तसर्थ स्थानीय तहमा उपलब्ध सडक, विद्युत, सूचना प्रविधि, खानेपानी, शहरीकरण र सरसफाईको पहुँच तथा उपलब्धतालाई उपसूचकको रूपमा कायम गरी पूर्वाधार विकास सूचक तयार गरिएको छ। पूर्वाधार विकास सूचकलाई २५ प्रतिशत भार प्रदान गरिएको छ।

५.४.१ सडकको घनत्व (सडकमा पहुँच): नेपाल सरकारले अगाडि सारेको २५ वर्षे दीर्घकालीन सोच (२०७६-२१००) को प्रमुख परिमाणात्मक लक्ष्यले सोचको अन्तिम अवधिमा ३० मिनेटसम्मको दुरीमा यातायात पहुँच भएको परिवार शतप्रतिशत पुऱ्याउने लक्ष्य लिएको छ। सो लक्ष्य हासिल गर्न सबै तहका सरकारले सडक निर्माण तथा स्तरोन्तिका लागि खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ। सडक सञ्जालको पहुँचले कुनै पनि स्थानीय तहको विकासमा टेवा पुऱ्याउनुका साथै सार्वजनिक सेवा वितरणलाई प्रभावकारी बनाउन र जनतालाई सुगम तथा सहज ढंगले सेवा प्राप्त गर्न महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको हुन्छ। साथै, सडकको घनत्व धेरै भएको स्थानीय तहमा सवारी साधन धेरै सञ्चालन हुने भएकोले सडकको मर्मत सम्भारमा समेत बढी खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ। अतः पूर्वाधार विकास अन्तर्गतको उपसूचक मध्ये सडकको घनत्व उपसूचकलाई बढी भार दिइएको छ। पूर्वाधार विकास सूचकलाई दिइएको २५ प्रतिशत भारलाई शत प्रतिशत मानी सोको ७५ प्रतिशत भार स्थानीय तहको सडकको घनत्व उपसूचकलाई दिइएको छ।

५.४.२ खानेपानीको सुविधा (खानेपानीमा पहुँच): आ.व. २०७९/८० मा उच्च मध्यमस्तरको खानेपानी सुविधा पुगेको ३२ प्रतिशत जनसङ्ख्यालाई सरकारको दीर्घकालीन सोचको अन्तिम वर्ष ९५ प्रतिशत पुऱ्याउने लक्ष्य हासिल गर्न यस क्षेत्रमा लगानी गर्न जरूरी हुन्छ। खानेपानी सुविधाको पहुँच विस्तार गर्दै लैजाने विषय सरकारको मुख्य दायित्व भित्रको विषय हो। प्रत्येक स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्र भित्रका जनतालाई सजिलै खानेपानी सुविधा प्राप्त गर्ने वातावरणको सिर्जना गर्नेतर्फ प्रयास गर्नुपर्ने हुन्छ। स्थानीय तहमा खानेपानी सुविधाको पहुँच बढाउन आर्थिक स्रोतको आवश्यकता पर्दछ। अतः यी पक्षहरूलाई ख्याल राख्दै पूर्वाधार विकास अन्तर्गतको २५ प्रतिशतलाई शत प्रतिशत मानी खानेपानी सुविधा उपसूचकलाई ५ प्रतिशत भार प्रदान गरिएको छ।

५.४.३ सरसफाई (शौचालयको उपलब्धता): नेपालको संविधानले प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने मौलिक हकको प्रत्याभूत गरेको छ। स्वच्छ र स्वस्थ

वातावरण कायम गर्न सरसफाई एक महत्वपूर्ण विषय हो भने शौचालयको उपलब्धता सरसफाईको अवस्था चित्रण गर्ने मुख्य अवयव हो। सरसफाईको अवस्था कमजोर रहेको स्थानीय सरकारले सो सुविधा वृद्धि गर्नका लागि थप लगानी गर्नुपर्ने हुन्छ भने पर्याप्त सरसफाईको उपलब्धता भएको स्थानमा थप लगानीको आवश्यकता नपर्न सक्दछ। सरसफाईको कमजोर अवस्थाले गर्दा स्थानीय तहका जनताले महामारी जस्ता विभिन्न नकारात्मक असरहरूको समेत सामना गर्नुपर्ने हुन्छ। तसर्थ स्थानीय तहमा हाल रहेका शौचालयको उपलब्धतालाई सरसफाई सूचक कायम गरी पूर्वाधार विकास अन्तर्गतको २५ प्रतिशतलाई शत प्रतिशत मानी सरसफाई (शौचालय) सुविधा उपसूचकलाई ५ प्रतिशत भार प्रदान गरिएको छ।

५.४.४ शहरीकरणको अवस्था: स्थानीय तहको शहरीकरणको अवस्थाले सम्बन्धित प्रदेश तथा स्थानीय तहको विकासको अवस्थालाई प्रतिविम्बित गर्दछ। शहरी क्षेत्रको तुलनामा ग्रामीण तथा शहरोन्मुख क्षेत्रमा जनघनत्व कम हुन्छ। जनघनत्व बढी हुने स्थानीय तहमा सवारी साधन समेत धेरै हुने र सवारी साधन कर समेत धेरै संकलन हुने भएकोले ती स्थानीय तहलाई सवारी साधन कर वाफतको रकम धेरै दिनु न्यायोचित हुन्छ। स्थानीय तहको ग्रामीण, शहरोन्मुख एवम् शहरी क्षेत्रलाई शहरीकरणको अवस्था सूचक कायम गरी पूर्वाधार विकास अन्तर्गतको २५ प्रतिशत भारलाई शत प्रतिशत मानी सो को ५ प्रतिशत भार शहरीकरणको अवस्था उपसूचकलाई प्रदान गरिएको छ।

५.४.५ विद्युतको सुविधा (विद्युतमा पहुँच): नेपाल सरकारले अगाडि सारेको २५ वर्षे दीर्घकालीन सोच (२०७६-२१००) अन्तिम अवधिमा विद्युत पहुँच प्राप्त परिवार समेत १०० प्रतिशत पुऱ्याउने लक्ष्य लिएको छ। विकासको एउटा आवश्यकताको रूपमा लिईने विद्युतको सुविधाले स्थानीय तहको आर्थिक विकासमा बहु-आयामिक भूमिका खेल्दछ। जुन स्थानीय तहमा विद्युत सुविधाको पहुँच कमजोर रहेको छ त्यस्तो स्थानीय तहमा विद्युत सेवा विस्तारको लागि स्थानीय सरकारले सोही बमोजिम बढी खर्च गर्नुपर्ने हुँदा थप आर्थिक व्ययभार पर्दछ। तसर्थ पूर्वाधार विकास सूचकलाई दिईएको २५ प्रतिशत भारलाई शत प्रतिशत मानी सोको ५ प्रतिशत भार विद्युतमा पहुँच उपसूचकलाई दिईएको छ।

५.४.६ सूचना प्रविधिको विकास (सूचना प्रविधिमा पहुँच): स्थानीय सरकारले जनतालाई प्रदान गर्ने सार्वजनिक सेवामा प्रभावकारिता ल्याउन सूचना प्रविधिले प्रमुख भूमिका खेल्दछ। जुन स्थानीय तहको सूचना प्रविधिको अवस्था कमजोर छ त्यहाँको स्थानीय सरकारले सूचना प्रविधिको स्तर माथी उकास्न थप लगानी गर्नुपर्ने हुन्छ। यसले एकातर्फ स्थानीय सरकारको आर्थिक व्ययभार बढाउने गर्दछ भने अर्कोतर्फ प्रशासनिक खर्चमा समेत वृद्धि ल्याउँछ। यी सबै

पक्षहरूलाई ख्याल गर्दै पूर्वाधार विकास सूचकलाई दिईएको २५ प्रतिशत भारलाई शत प्रतिशत मानी सूचना प्रविधिको पहुँच उपसूचकलाई ५ प्रतिशत भार दिईएको छ।

५.५ वनले ढाकेको क्षेत्रफल/पर्यावरण

सवारी साधनको उपयोगमा वृद्धि हुँदा यसले वातावरणीय पक्षमा विस्तारै नकारात्मक असर पार्दछ। सवारी साधनको अत्याधिक प्रयोगले कार्बनजन्य प्रदुषणको समस्या सिर्जना हुन्छ। सवारी साधनहरूले निसृत गर्ने कार्बनजन्य प्रदुषणको उपयुक्त र भरपर्दो समाधानका लागि वन तथा हरियालीको संरक्षण र प्रवर्द्धनले सहयोग पुऱ्याउँछ। वन क्षेत्रको विस्तार/विकास हुन सकेमा अन्ततः पर्यावरण संरक्षणमा टेवा पुग्नेमा दुईमत छैन। वन क्षेत्रको विद्यमान अवस्थितिलाई कायमै राख्न तथा थप वन क्षेत्रको विस्तार गरी पर्यावरणीय सन्तुलनको लागि स्थानीय सरकारले गरेका प्रयासहरूलाई कर बाँडफाँटको माध्यमबाट प्रोत्साहित गर्नुपर्ने हुन्छ। स्थानीय तहगत रूपमा प्रत्येक वर्ष वन क्षेत्रको विस्तार सम्बन्धी विस्तृत तथ्याङ्क उपलब्ध हुन नसकेको विद्यमान अवस्थामा सम्बन्धित स्थानीय तह भित्रको वनले ढाकेको क्षेत्रफललाई आधारको रूपमा समावेश गरिएको छ। सवारी साधन करको रकमलाई वन क्षेत्र/पर्यावरणको संरक्षण र विस्तारमा परिचालन गर्न सकियोस भन्ने उद्देश्यका साथ स्थानीय तहको वनले ढाकेको क्षेत्रफललाई १० प्रतिशत भार दिइएको छ।

६. सवारी साधन कर बाँडफाँटको हिस्सा

आर्थिक वर्ष २०८३/८४ मा बागमती प्रदेश सरकारले स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा गर्ने सवारी साधन करलाई आयोगबाट निर्धारित आधार र ढाँचा बमोजिम सो प्रदेश भित्रका स्थानीय सरकार बीचमा बाँडफाँट सम्बन्धी हिस्साको विवरण तालिका नं. ३ बमोजिम हुने गरी सिफारिस गरिएको छ।

तालिका नं. ३

बागमती प्रदेश भित्रका स्थानीय सरकारबीच हुने सवारी साधन कर बाँडफाँटको हिस्साको विवरण

क्र. सं.	स्थानीय तहको संकेत नं.	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	सवारी साधन कर बाँडफाँटको हिस्सा
१	30101	दोलखा	गौरिशंकर गाउँपालिका	0.00834450
२	30102	दोलखा	बिगु गाउँपालिका	0.00877586
३	30103	दोलखा	कालिन्चोक गाउँपालिका	0.00631099
४	30104	दोलखा	बैतेस्वर गाउँपालिका	0.00572229
५	30105	दोलखा	जिरी नगरपालिका	0.00617027
६	30106	दोलखा	तामाकोशी गाउँपालिका	0.00543618

क्र. सं.	स्थानीय तहको संकेत नं.	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	सवारी साधन कर बाँडफाँटको हिस्सा
७	30107	दोलखा	मेलुङ्ग गाउँपालिका	0.00533225
८	30108	दोलखा	शैलुङ्ग गाउँपालिका	0.00606634
९	30109	दोलखा	भिमेश्वर नगरपालिका	0.00849841
१०	30201	सिन्धुपाल्चोक	भोटेकोशी गाउँपालिका	0.00704538
११	30202	सिन्धुपाल्चोक	जुगल गाउँपालिका	0.00746078
१२	30203	सिन्धुपाल्चोक	पाँचपोखरी थाङपाल गाउँपालिका	0.00794088
१३	30204	सिन्धुपाल्चोक	हेलम्बु गाउँपालिका	0.00717661
१४	30205	सिन्धुपाल्चोक	मेलम्ची नगरपालिका	0.01288662
१५	30206	सिन्धुपाल्चोक	ईन्द्रावती गाउँपालिका	0.00718403
१६	30207	सिन्धुपाल्चोक	चौतारा साँगाचोकगढी नगरपालिका	0.01258371
१७	30208	सिन्धुपाल्चोक	बलेफी गाउँपालिका	0.00627361
१८	30209	सिन्धुपाल्चोक	बाह्रबिसे नगरपालिका	0.00953468
१९	30210	सिन्धुपाल्चोक	त्रिपुरासुन्दरी गाउँपालिका	0.00521863
२०	30211	सिन्धुपाल्चोक	लिसंखु पाखर गाउँपालिका	0.00557739
२१	30212	सिन्धुपाल्चोक	सुनकोशी गाउँपालिका	0.00617780
२२	30301	रसुवा	गोसाईकुण्ड गाउँपालिका	0.00681188
२३	30302	रसुवा	आमाछोदिङमो गाउँपालिका	0.00553805
२४	30303	रसुवा	उत्तरगया गाउँपालिका	0.00446676
२५	30304	रसुवा	कालिका गाउँपालिका	0.00442457
२६	30305	रसुवा	नौकुण्ड गाउँपालिका	0.00470222
२७	30401	धादिङ	रुबी भ्याली गाउँपालिका	0.00682411
२८	30402	धादिङ	खनियाबास गाउँपालिका	0.00445635
२९	30403	धादिङ	गङ्गा जमुना गाउँपालिका	0.00583594
३०	30404	धादिङ	त्रिपुरासुन्दरी गाउँपालिका	0.00628413
३१	30405	धादिङ	नेत्रावती डबजोड गाउँपालिका	0.00486483
३२	30406	धादिङ	नीलकण्ठ नगरपालिका	0.01062928
३३	30407	धादिङ	ज्वालामुखी गाउँपालिका	0.00572257
३४	30408	धादिङ	सिद्धलेक गाउँपालिका	0.00551132
३५	30409	धादिङ	बेनीघाट रोराङ्ग गाउँपालिका	0.00833504

क्र. सं.	स्थानीय तहको संकेत नं.	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	सवारी साधन कर बाँडफाँटको हिस्सा
३६	30410	धादिङ	गजुरी गाउँपालिका	0.00662548
३७	30411	धादिङ	गल्छी गाउँपालिका	0.00608551
३८	30412	धादिङ	थाक्रे गाउँपालिका	0.00649690
३९	30413	धादिङ	धुनीबेंशी नगरपालिका	0.00612658
४०	30501	नुवाकोट	दुप्चेश्वर गाउँपालिका	0.00637802
४१	30502	नुवाकोट	तादी गाउँपालिका	0.00512010
४२	30503	नुवाकोट	सुर्यगढी गाउँपालिका	0.00455299
४३	30504	नुवाकोट	बिदुर नगरपालिका	0.00879476
४४	30505	नुवाकोट	किस्पाङ्ग गाउँपालिका	0.00464140
४५	30506	नुवाकोट	म्यगङ्ग गाउँपालिका	0.00533816
४६	30507	नुवाकोट	तारकेश्वर गाउँपालिका	0.00533116
४७	30508	नुवाकोट	बेलकोटगढी नगरपालिका	0.00773600
४८	30509	नुवाकोट	लिखु गाउँपालिका	0.00530582
४९	30510	नुवाकोट	पन्चकन्या गाउँपालिका	0.00524863
५०	30511	नुवाकोट	शिवपुरी गाउँपालिका	0.00609413
५१	30512	नुवाकोट	ककनी गाउँपालिका	0.00629960
५२	30601	काठमाडौं	शंङ्करापुर नगरपालिका	0.00709908
५३	30602	काठमाडौं	कागेश्वरी मनहरा नगरपालिका	0.01238045
५४	30603	काठमाडौं	गोकर्णेश्वर नगरपालिका	0.01229467
५५	30604	काठमाडौं	बुढानिलकण्ठ नगरपालिका	0.01405754
५६	30605	काठमाडौं	टोखा नगरपालिका	0.01285743
५७	30606	काठमाडौं	तारकेश्वर नगरपालिका	0.01240582
५८	30607	काठमाडौं	नागार्जुन नगरपालिका	0.01143567
५९	30608	काठमाडौं	काठमाण्डौ महानगरपालिका	0.04309976
६०	30609	काठमाडौं	किर्तिपुर नगरपालिका	0.01316134
६१	30610	काठमाडौं	चन्द्रागिरी नगरपालिका	0.01287382
६२	30611	काठमाडौं	दक्षिणकाली नगरपालिका	0.00669760
६३	30701	भक्तपुर	चाँगुनारायण नगरपालिका	0.01496100
६४	30702	भक्तपुर	भक्तपुर नगरपालिका	0.01025933
६५	30703	भक्तपुर	मध्यपुर थिमी नगरपालिका	0.01013862

क्र. सं.	स्थानीय तहको संकेत नं.	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	सवारी साधन कर बाँडफाँटको हिस्सा
६६	30704	भक्तपुर	सूर्यविनायक नगरपालिका	0.01223471
६७	30801	ललितपुर	महालक्ष्मी नगरपालिका	0.01141270
६८	30802	ललितपुर	ललितपुर महानगरपालिका	0.01882264
६९	30803	ललितपुर	गोदावरी नगरपालिका	0.01099816
७०	30804	ललितपुर	कोन्ज्योसोम गाउँपालिका	0.00491879
७१	30805	ललितपुर	महाङ्काल गाउँपालिका	0.00480389
७२	30806	ललितपुर	बागमती गाउँपालिका	0.00543148
७३	30901	काभ्रेपलाञ्चोक	चौरीदेउराली गाउँपालिका	0.00568876
७४	30902	काभ्रेपलाञ्चोक	भुम्लु गाउँपालिका	0.00568648
७५	30903	काभ्रेपलाञ्चोक	मण्डन देउपुर नगरपालिका	0.00653720
७६	30904	काभ्रेपलाञ्चोक	बनेपा नगरपालिका	0.01020807
७७	30905	काभ्रेपलाञ्चोक	धुलिखेल नगरपालिका	0.00787043
७८	30906	काभ्रेपलाञ्चोक	पाँचखाल नगरपालिका	0.00858571
७९	30907	काभ्रेपलाञ्चोक	तेमाल गाउँपालिका	0.00569526
८०	30908	काभ्रेपलाञ्चोक	नमोबुद्ध नगरपालिका	0.00680076
८१	30909	काभ्रेपलाञ्चोक	पनौती नगरपालिका	0.00850212
८२	30910	काभ्रेपलाञ्चोक	बेथानचोक गाउँपालिका	0.00540976
८३	30911	काभ्रेपलाञ्चोक	रोशी गाउँपालिका	0.00736935
८४	30912	काभ्रेपलाञ्चोक	महाभारत गाउँपालिका	0.00583830
८५	30913	काभ्रेपलाञ्चोक	खानीखोला गाउँपालिका	0.00507879
८६	31001	रामेछाप	उमाकुण्ड गाउँपालिका	0.00783792
८७	31002	रामेछाप	गोकुलगङ्गा गाउँपालिका	0.00686123
८८	31003	रामेछाप	लिखु तामाकोसी गाउँपालिका	0.00610414
८९	31004	रामेछाप	रामेछाप नगरपालिका	0.00961311
९०	31005	रामेछाप	मन्थली नगरपालिका	0.00887099
९१	31006	रामेछाप	खाँडादेवी गाउँपालिका	0.00638277
९२	31007	रामेछाप	दोरम्बा गाउँपालिका	0.00639210
९३	31008	रामेछाप	सुनापती गाउँपालिका	0.00555054
९४	31101	सिन्धुली	दुधौली नगरपालिका	0.01198806
९५	31102	सिन्धुली	फिक्कल गाउँपालिका	0.00670118

क्र. सं.	स्थानीय तहको संकेत नं.	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	सवारी साधन कर बाँडफाँटको हिस्सा
९६	31103	सिन्धुली	तीनपाटन गाउँपालिका	0.00902412
९७	31104	सिन्धुली	गोलन्जोर गाउँपालिका	0.00718710
९८	31105	सिन्धुली	कमलामाई नगरपालिका	0.01490109
९९	31106	सिन्धुली	सुनकोशी गाउँपालिका	0.00662496
१००	31107	सिन्धुली	ध्याङलेख गाउँपालिका	0.00584348
१०१	31108	सिन्धुली	मरिण गाउँपालिका	0.00848312
१०२	31109	सिन्धुली	हरिहरपुरगढी गाउँपालिका	0.00910526
१०३	31201	मकवानपुर	ईन्द्रसरोवर गाउँपालिका	0.00536057
१०४	31202	मकवानपुर	थाहा नगरपालिका	0.01043889
१०५	31203	मकवानपुर	कैलाश गाउँपालिका	0.00695362
१०६	31204	मकवानपुर	राक्सिराङ्ग गाउँपालिका	0.00708660
१०७	31205	मकवानपुर	मनहरी गाउँपालिका	0.00878034
१०८	31206	मकवानपुर	हेटौडा उपमहानगरपालिका	0.01615686
१०९	31207	मकवानपुर	भिमफेदी गाउँपालिका	0.00770860
११०	31208	मकवानपुर	मकवानपुरगढी गाउँपालिका	0.00595184
१११	31209	मकवानपुर	बकैया गाउँपालिका	0.01042173
११२	31210	मकवानपुर	बागमती गाउँपालिका	0.00863550
११३	31301	चितवन	राप्ती नगरपालिका	0.01086180
११४	31302	चितवन	कालिका नगरपालिका	0.01039265
११५	31303	चितवन	इच्छाकामना गाउँपालिका	0.00713729
११६	31304	चितवन	भरतपुर महानगरपालिका	0.02437480
११७	31305	चितवन	रत्ननगर नगरपालिका	0.01106427
११८	31306	चितवन	खैरहनी नगरपालिका	0.01289115
११९	31307	चितवन	माडी नगरपालिका	0.01039733
जम्मा				1.00000000

७. सवारी साधन कर सङ्कलन तथा बाँडफाँट र उपयोग सम्बन्धी सुझावहरू:

७.१ एक प्रदेशमा दर्ता एवम् नवीकरण भएका सवारी साधनहरू अन्य प्रदेशहरूमा पनि निर्वाध रूपमा आवागमन गर्न पाउने व्यवस्था सुरक्षित रहेको छ। यस क्रममा कतिपय सवारी धनीले

आफूले तिर्नु बुझाउनुपर्ने सवारी साधन कर नेपालभित्र आफू जुन स्थानमा बसेको छ, सो नजिकै रहेको सवारी साधन कर उठाउने कार्यालयबाट बुझाउन मिल्ने व्यवस्था मिलाउँदा करदातालाई सहज हुनेछ भने त्यसरी सङ्कलन हुने राजस्वलाई प्रदेश-प्रदेश बीचको समन्वयमा सम्बन्धित प्रदेशमा हस्तान्तरण गर्न सकिनेछ। अतः यसतर्फ सम्बन्धित प्रदेश सरकारले ध्यान दिनु उपयुक्त हुनेछ। साथै, आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्दै विद्युतीय प्रणालीबाट सवारी साधन करको भुक्तानी व्यवस्था मिलाउँदा राजस्व भुक्तानी र सङ्कलनमा थप सहजता आउनेछ।

७.२ प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरेको कुल सवारी साधन करको ४० प्रतिशतले हुने रकम स्थानीय सरकारलाई बाँडफाँट गर्नुपूर्व स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा गरिने र त्यस्तो कोषमा जम्मा भएको रकमलाई यस आयोगले सिफारिस गरेको हिस्सा बमोजिम प्रदेश सरकारले स्थानीय सरकारको सञ्चित कोषमा मासिक रूपमा हस्तान्तरण गर्दै जानुपर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। तर हालसम्मको अभ्यासमा कतिपय प्रदेश सरकारले उक्त कर बाँडफाँटको रकमलाई मासिक रूपमा स्थानीय सञ्चित कोषमा जम्मा हुने गरी बाँडफाँट गरेको नपाइएकोले यस किसिमको व्यवहारले कानूनी व्यवस्थाको पूर्ण पालना नभएको कारण स्थानीय सरकारको स्रोत व्यवस्थापनमा कठिनाई उत्पन्न भएको छ। अतः सबै प्रदेश सरकारले स्थानीय सरकारलाई बाँडफाँट गर्नुपर्ने सवारी साधन करको रकम मासिक रूपमा स्थानीय सञ्चित कोषमा जम्मा हुने गरी अनिवार्य बाँडफाँट गर्नु पर्दछ।

७.३ प्रदेश सरकारले सङ्कलन गरेको सवारी साधन करलाई यथार्थ समयमा आधारित (Real Time Based) रहेर कानून बमोजिम प्रदेश विभाज्य कोष र तत् पश्चात स्थानीय विभाज्य कोषमा स्वतः जम्मा हुने र मासिक रूपमा सम्बन्धित स्थानीय सरकारको सञ्चित कोषमा जम्मा हुने किसिमको विद्युतीय प्रणालीको स्थापना र सञ्चालन गरिएमा सवारी साधन करको बाँडफाँटमा थप प्रभावकारिता र पारदर्शिताको विकास हुनेछ।

७.४ यस सिफारिसको खण्ड ४ मा रहेको सवारी साधन कर बाँडफाँटको हिस्सा सिफारिस गर्न लिइएका आधार र ढाँचाको व्याख्या एवम् विश्लेषण खण्डमा सूचक तथा उपसूचकलाई आधारको रूपमा लिनुपर्नाको कारण र भार निर्धारणको व्याख्या विश्लेषण गरिएको छ। स्थानीय सरकारले सवारी साधन कर बाँडफाँटबाट प्राप्त भएको रकम सोही बमोजिमको उद्देश्य हासिल हुनेगरी विनियोजन एवम् खर्च गर्नु पर्दछ। यसका साथै देहाय बमोजिम गर्न उपयुक्त हुन्छ।

- प्रादेशिक तथा स्थानीय सडकको मर्मत सम्भार गर्न,
- प्रादेशिक तथा स्थानीय सडकको सुरक्षासम्बन्धी आवश्यक सङ्केत चिन्ह, सूचना लगायतका पूर्वाधारको स्थापना र मर्मत सम्भार गर्न,

- सवारी चालक तथा सहचालकहरू, यात्रुहरू र आम नागरिकहरूका बीचमा सडकको सुरक्षित उपयोगसम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न,
- सवारी साधनको प्रयोगसँगै यसबाट वातावरणमा पर्ने असर/प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्ने कार्य, मूलतः वनजङ्गलको संरक्षण र प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न,
- वातावरणमैत्री सवारी साधनको प्रवर्द्धन गर्न,
- प्रदेश र स्थानीय सरकारको सार्वजनिक यातायात प्रणालीलाई व्यवस्थित बनाउन मूलतः बसपार्क, यात्रु प्रतिकालय तथा सार्वजनिक शौचालय निर्माण लगायतका पूर्वाधार निर्माण गर्न।
